

ської і сокільської порід – по 510 грн; конематок гуцульської породи – 4100 грн; курей – 84 грн; качок українських чорної білогрудой, сірої і глинястої – по 118 грн; на зберігання одиниці генетичного ресурсу в Національному банку генетичних ресурсів тварин при Інституті розведення і генетики тварин НААН – 0,80 грн.

Загальний обсяг фінансової підтримки на збереження племінних (генетичних) ресурсів сільськогосподарських тварин становить 8933 тис грн.

Фінансова підтримка при раціональному господарюванні може забезпечити рентабельність реалізованої продукції, одержаної від тварин-генофондових стад локальних і зникаючих порід, на рівні 25–32 %, оскільки за рахунок бюджетних асигнувань будуть зменшені затрати коштів на корми.

З метою цільового використання бюджетних коштів, виділених на збереження племінних (генетичних) ресурсів порід сільськогосподарських тварин згідно з затвердженою відповідною Програмою, рекомендовано встановити правову та економічну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності генофондових стад. Юридичною основою раціонального витрачання одержаних коштів може слугувати укладений договір між генофондовим суб'єктом і розпорядником коштів державного бюджету за відповідними видатками. За умовами вказаного договору одержувач коштів зобов'язаний зберігати певну сталу кількість поголів'я тварин, кріоконсервованих біологічних ресурсів. В разі невиконання цієї умови частина державної дотації, одержаної на утримання вибулого племінного ресурсу, відшкодовується за рахунок одержувача коштів.

УДК 636.2.084:636.4

АДАПТАЦІЙНА ЗДАТНІСТЬ І ПРИРОДНА РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ПОМІСНИХ КОРІВ ЧЕРВОНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

Т.С. Ящук, Я.С. Стравський

***Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН***

Адаптація – це морфологічне пристосування органів або всього організму до різних ступенів подразнювальних факторів або до конкретних умов існування в зовнішньому середовищі. Відомо, що саме пристосованість до умов існування є важливою властивістю популяції, адаптивні механізми якої підтримують її існування. Якщо умови існування змінюються, то популяція, маючи генетичний резерв мінливості, проявляє спадкову пластичність і формує нові властивості. При створенні нових порід і типів поєднуються адаптивні властивості вітчизняних порід і кращі господарські корисні ознаки поліпшуючих порід. Рівень адаптованості організму до

© Т.С. Ящук, Я.С. Стравський, 2012

умов середовища визначають оцінкою його відтворювальних, продуктивних ознак, міцністю конституції.

Сучасний масив червоної польської худоби створений у результаті систематичного використання племінного матеріалу споріднених червоних порід: червоної датської, естонської, бурої латвійської, англерської, в основному через завезених плідників. Серед помісей породи наявне значне розмаїття генетичної мінливості, що й надає великі можливості для відбору тварин з бажаним фенотиповим проявом ознак, що забезпечить в подальшому її широке використання у виробництві молока. Особливістю тварин наявного масиву є їх висока витривалість, добра пристосованість до умов вологого клімату і кормів, вирощених на кислих ґрунтах, висока оплата корму, здатність швидко відновлювати кондицію при виході на пасовище, значна тривалість продуктивного використання. Тому актуальним є дослідження щодо визначення адаптаційної цінності масиву породи і подальшого використання її генофонду як селекційного матеріалу у породотворному процесі.

Мета досліджень – вивчити особливості пристосованості помісного масиву корів червоної польської породи в умовах господарств зони Західного Лісостепу.

Матеріал і методика досліджень. Дослідження проводили у племінних стадах господарств з розведення червоної польської породи Тернопільської області: ПСГП ім. Шевченка, ПрАТ «Мшанецьке». Обсяг поголів'я – 300 голів.

Ступінь адаптації тварин до певних умов середовища оцінювали через визначення індексу адаптації за методикою Й.З. Сірацького та ін.:

$$I = (365 - \text{МОП}) / \text{МЖ} \times 27,40 \quad (1)$$

де I – індекс адаптації; МОП – міжотельний період, днів; 365 – кількість днів у році; МЖ – молочна продуктивність корови за закінчену, укорочену лактацію, або 305 днів лактації, виражена у кілограмах молочного жиру; 27,40 – коефіцієнт.

Втрати молока за кожну лактацію через подовжену тривалість сервіс-періоду, а отже і міжотельного періоду, – за формулою Е.И. Эскелевой і А.С. Митюкова (цит. за Вінничуком Д. Т. і співав., 1991):

$$P_M = I_M (\text{МОП} - 365) / \text{МОП} \quad (2)$$

де P_M – втрати молока за лактацію, кг; I_M – величина надою за оцінену лактацію, кг; МОП – міжотельний період, днів; 365 – кількість днів у році.

Генеалогічна структура досліджуваних стад представлена 8 плідниками 5 ліній червоної датської породи, 2 червоної естонської, 1 англерської групи, які взяті до подальшої оцінки.

У роботі використані зоотехнічні, генетико-математичні, біохімічні, біометричні методи досліджень із застосуванням програм комп'ютерної техніки.

Фенотипова мінливість ознак, зумовлена дією різних умов середовища, більш виражена у тварин стада ПСГП ім. Шевченка, про що свідчать коефіцієнти варіації (20,51 % проти 11,99). Найбільша модифікаційна мінливість відмічена за комплексними ознаками – виходом молочного жи-

ру та коефіцієнтом молочності. Встановлено, що кращими за надоєм і виходом молочного жиру, білка в молоці у стаді ПСГП ім. Шевченка були датські поміси з різницею із середнім по стаду 280,1 кг (8,4 %); 8,67 кг; 0,06 % відповідно.

Оцінка відтворних показників дочок засвідчила, що кращими у стаді за КВЗ були дочки бугаїв червоної датської породи (Юта 730, Юпітера 295, Ромбіка 1745). Дані плідники сприяли зменшенню віку I отелення, скороченню сервіс-періоду та МОП. Якщо порівнювати обидва стада, то кращі відтворні показники відмічено у тварин ПСГП ім. Шевченка (КВЗ – 0,997 проти 0,981), але у них вищий вік I отелення (довший період вирощування), за недостовірної різниці.

Проаналізувавши вплив бугаїв на адаптаційну здатність корів даного масиву, виявили, що кращі показники за даною ознакою мають дочки бугаїв червоної датської породи (лінії Делегата, Ганнібала і Хоягера) порівняно з естонськими помісями (ПСГП ім. Шевченка: індекс адаптації становить -0,14 проти -2,57; втрати молока 5,71 проти 104,56 кг відповідно; ПрАТ «Мшанецьке»: -3,45 проти -0,42; 206,47 кг проти 27,03 кг, відповідно). У середньому стадо помісних корів ПСГП ім. Шевченка має кращу адаптаційну здатність (індекс адаптації наближається до нуля і становить -0,87, що є оптимальним значенням) порівняно з коровами стада ПрАТ «Мшанецьке» (індекс адаптації становить – 1,63) з втратами молока відповідно 37,82; 103,32 кг. У даному випадку простежується залежність адаптації корів до умов конкретного господарства від паратипних чинників, зокрема рівня годівлі (35–40 ц к.од проти 45–50 ц к.од на голову в рік) та умов утримання.

Виявлена динаміка зміни індексу адаптації з віком. Корови старших отелень мають вищі значення даного показника і менші втрати молока (від -2,30 до -0,1; від 91,21 кг до 7,76 кг у ПСГП ім. Шевченка; від -4,56 до -0,42; від 152,94 кг до 26,22 кг у ПрАТ «Мшанецьке»).

За результатами дослідів, проведеного у ПрАТ «Мшанецьке», встановлено, що при годівлі первісток у відповідності з деталізованими нормами і продуктивністю з розрахунку 35–40 ц к. од. на голову, надій помісних червоних польських корів за 305 днів лактації склав 4275,67 кг, що вище стандарту породи для первісток на 27,5 % і значно вище від стандарту української червоної молочної (на 37,9 %). При достатньо високому надої тварини червоної польської породи зберігають високу жирно- і білковомолочність. Вміст і кількість молочного жиру і білка становила відповідно 3,72 %, 158,25 кг; 3,22 %, 137,13 кг. Коефіцієнт молочності склав 920,55 при затратах на виробництво 1 кг молока 0,84 корм. од. За прогнозними перерахунками надою первісток на повновікову лактацію (через коефіцієнт 1,33), то цілком можливо очікувати одержання в середньому у цієї худоби прояву генетичного потенціалу породи в межах 6000 кг.

З метою оцінки резистентності організму корів до умов навколишнього середовища у цьому ж господарстві проведено дослідження щодо визначення показників крові у помісних корів, при виході їх із зимово-

стійлового періоду. Контролем слугувала група корів української червоно-рябої породи, яка утримується у цьому ж господарстві.

У ході експерименту було сформовано три групи повновікових корів по 7 голів, за методом груп-аналогів (50 % червона польська х 50 % червона датська – I дослідна; 50 % червона польська х 50 % червона естонська – II дослідна; українська червоно-ряба – контрольна). Аналоги підбирали за породністю, продуктивністю, віком, живою масою. У зразках крові визначали: гемоглобін, г/л; еритроцити, г/л; лейкоцити, г/л; загальний білок, г/л; альбуміни, %; α -глобуліни, %; β -глобуліни, %; γ -глобуліни, %; циркулюючі імунні комплекси; молекули середньої маси; імуноглобуліни А, М, G, згідно з загальноприйнятими методиками у ветеринарії.

За одержаними даними проведених аналітичних досліджень встановлено, що у помісних корів I дослідної групи вміст гамма-глобулінів вищий на 15,8 % ($P \leq 0,05$), у корів контрольної – на 24,9 % ($P \leq 0,05$) порівняно з помісними коровами II дослідної групи. Вміст імуноглобулінів класу G у крові помісних корів II дослідної групи нижчий на 31,0 % ($P \leq 0,05$) і на 19,9 % ($P \leq 0,05$) проти помісей I дослідної та контрольної груп, відповідно.

Удосконалення червоної польської породи шляхом використання червоно-датських плідників забезпечує високу імунобіологічну реактивність організму помісних тварин при виході їх із зимово-стійлового періоду та сприяє прояву у них значного рівня адаптації до існуючих паратипних умов середовища.

УДК 6.36.082

ВПЛИВ РОСТУ І РОЗВИТКУ РЕМОНТНИХ ТЕЛИЦЬ РІЗНОЇ ГЕНЕАЛОГІЧНОЇ НАЛЕЖНОСТІ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ

***І. В. Вербич, М. П. Франчук, Г. В. Братковська
Хмельницька сільськогосподарська дослідна станція Інституту
кормів та сільського господарства Поділля НААН***

Відомо, що кількісні ознаки тварин великої рогатої худоби формуються на основі генетичних задатків та факторів зовнішнього середовища в процесі їхнього індивідуального розвитку. Відмінні показники росту та розвитку ремонтних телиць в процесі постнатального онтогенезу, як свідчать науковий і практичний досвід зоотехнічної роботи, є певною запорукою високої молочної продуктивності корів упродовж усього терміну їхнього використання.

Вплив лінійної належності на ріст і розвиток ремонтного молодняка має сенс лише у тому випадку, коли в подальшому ремонтні телиці, у яких кращий ріст і розвиток зумовлений спадковістю плідників конкретної лінії, характеризуються відповідно вищими показниками молочної продуктивності.